

Pokop bojovnika i časnika Stjepana Brajdića
damir.borovcak1@inet.hr

Pokop bojovnika i časnika Stjepana Brajdića predsjednika Udruge Macelj 1945.

Zagreb, 6. studenog;

Jučer je na zagrebačkom groblju Mirogoj pokopan Stjepan Brajdić, časnik Hrvatskih oružanih snaga NDH, član Časničkog kluba 242 i predsjednik Udruge Macelj 1945. Pokop je predvodio zagrebački pomoćni biskup Valentin Pozaić uz vikara zagrebačke nadbiskupije mons. Zvonka Sekelja, provincijala Franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda fra Željka Železnjaka, župnika crkve Sv. Antuna Padovanskog u Zagrebu fra Martina Jakovića i župnika Sv. Antuna Padovanskog iz Čakovca fra Drage Brgleza. Na pokupu po lošem kišnom vremenu prisustvovao je veliki broj poštovatelja i prijatelja pokojnog Stjepana Brajdića. Od pokojnika se u ime svih nazočnih udruga i društava oprostio Alfred Obranić, zatim bugarska novinarka Diana Glasnova u ime časnika bugarske vojske.

U ime Časničkog kluba 242 i još desetak živih sudionika pitomaca vojnog učilišta iz vremena NDH, na grobu su se oprostili Zlatko Kovačević koji je pročitao pjesmu *U spomen hrvatskoj zastavi na kraju mog života* autora Stjepana Brajdića. Nadgrobni

govor održao je Damir Borovčak u ime članova Udruge Macelj 1945. čiji je predsjednik bio pokojni Stjepan Brajdić. Uz zvuke domobranskog mirozova Antun Asić predao je zastavu časničkog kluba 242 u ruke kćerima pokojnika na trajno čuvanje.

Poslije pokopa služila se sveta misa zadušnica u crkvi Sv. Antuna Padovanskog na Sv. Duhu kamo je pokojni Stjepan Brajdić dolazio na nedjeljne mise. Po završetku mise tajnik Udruge Macelj 1945. Tomislav Nürnbergger pročitao je izraze sućuti članova Udruge i prijatelja pokojnika iz Novog Zelanda, Australije, Kanade, SAD-a. Svoju sućut na kraju je izrazio i Ivica Tomić u ime HVO-a, koji je pristigao na pokop iz Ljubuškog. (db)

Fotografije: Marijan Pinhak

Alfred Obranić:

Opraštamo se zauvijek od jednog dobrog čovjeka. Počašćen sam da danas mogu izgovoriti riječi oproštaja od g. Stjepana Brajdića, vojnika HOS-a, pitomca Domobranske zastavničke škole, sudionika Križnog puta, osuđenika na smrt, bivšeg političkog uznika, čitavog života savjesnog djelatnika, plemenitog sina, nježnog supruga, brižnog oca i prijatelja. Postao sam njegov prijatelj u životnoj dobi kada se više ne stvaraju nova prijateljstva, misleći da je to samo moj privilegij. No, ubrzo sam shvatio da je Stjepan bio taj koji je čitavog života slao poruke, pa oni koji su suosjećali sa nevinim žrtvama poput njega i oni koji su našu Hrvatsku nastojali učiniti boljom, barem sličnu onoj kakvu smo zamišljali kao on, zbližili su se sa gospodinom Brajdićem do pravog prijateljstva. Stjepan Brajdić rodio se davne 1926. u Sesevskim Selima, u čijoj okolini smo 80 godina kasnije zajedno tragali za masovnom grobnicom pobijenih iz logora Sesevete-Badel. Čim su mladenačke godine dopuštale javio se u vojsku za obranu domovine, pošto je kako On svjedoči „bila još u zipki i već je bila napadnuta“. Pritom sam kaže kako odluka nije bila teška, pošto su mu roditelji od djetinjstva usadili LJUBAV prema domovini i obitelji nad kojom je bdio Bog. Uvršten je u 4. generaciju poznate Domobranske zastavničke škole, po njemu najljepše razdoblje njegova života. U proljeće 1945. kada je trebao primiti svjedodžbu, Hrvatska je umirala. S mnoštvom naroda, vojnika i civila krenuo je prema zapadu bježeći od barbara, nadajući se susretu sa civilizacijom. Razočaranje! I on je nakon osam dana stigao do prostranog polja ispunjenog iscrpljenim, malaksalim mnoštvom, tada nije znao, bio je to Bleiburg. Početak, ishodište svih Križnih putova. Njegov je bio u smjeru Maribora, gdje je slučajnošću izbjegao sudbinu desetaka tisuća onih, čije kosti još i danas počivaju u tenkovskom rovu Tezno, vjerojatno kroz čitavu povijest najmasovnijoj grobnici Hrvata.

Nakon što je dopremljen u logor Prečko, uspostavio je kontakt s obitelji i uskoro pobjegao. Slijede dva mjeseca pomaganja onima koji su kao i on pobjegli iz kolona smrti. No, kako OZNA sve dozna s grupom prijatelja osuđen je na kaznu smrti strijeljanjem, ali je ipak kao 19 godišnjak pomilovan na 20 godina zatvora. Odrobijao je 10 godina od čega 2,5 g. u St.Gradiški, 3g. u Lepoglavi, 4,5g. u Srijemskoj Mitrovici i 1g. u kaznenom puku JNA u Kučevu. Za svoju mladost Stjepan Brajdić sam je rekao, da su mu to bili najteži dani njegova života, kao i većini Hrvata rođenih dvadesetih godina prošlog stoljeća. No, istovremeno se osjećao obogaćenim, jer je bio okružen ljudima koji su si međusobno pomagali kako bi preživjeli, ljudima koji su voljeli svoju obitelj i svoju domovinu svjesni da nema ljubavi ni slobode bez žrtve. Još nije navršio tridesetu godinu života, a već je iza sebe ostavio ratne godine, zarobljeničke logore, Križni put i deset godina jugoslavenskih tamnica. Uslijedilo je relativno mirno razdoblje njegova života, čitav radni vijek u poduzeću Utenzilija, skladni brak u kojem su stasale i odgojene dvije kćeri Viktorija i Borna koje su mislile, a danas su uvjerene da nitko na svijetu nije imao boljeg tatu. Ponovnom uskrснуću slobodne i demokratske Hrvatske 1991.godine obradovao se još više, nego nažalost neuspješnom pokušaju prije 50 godina. Stoga je razočaranje iz dana u dan bilo sve veće, gledajući kako svi mogući poroci rastaču nacionalno tkivo. U svojim zapisima se pita :“**IMA LI JOŠ NADE ZA OPSTANAK HRVATSKE?** Obuzima ga sumnja, jer nakon svakog rata ostaju nam grobovi hrabrih, ruševine, spaljeni domovi, beskućnici, prognanička tuga i ono najgore – obespravljeni i poniženi ratnici, dok na scenu stupaju izdajnici, ološ i klatež svake vrste. Prvih deset godina slobodne Hrvatske proživio je mnoge radosne trenutke. S ostatkom ostataka pitomaca DZŠ osniva ČASNIČKI KLUB 242. Naime, od 719 pitomaca 1992. okupilo se 196 pripadnika, što će reći, da je preko 500 dobro školovanih mladića poginulo ili nestalo u ratu ali uglavnom u poraću. Slobodno se može reći, da je bio jedan od najaktivnijih članova kluba, organizator svih projekata koje je Klub tijekom proteklih 20 godina ostvario na obilježavanju mjesta stradanja, održavanju sjećanja na ljude koji su svojim postupcima u ratu zaslužili da ih se naziva časnicima. Kao njegov mlađi prijatelj intimno sam ga oslovljavao –gospodine pukovniče, zato jer za mene nema višeg vojnog čina. Ta moja dosjetka mu je u početku smetala, zato jer bi netko neupućen mogao pomisliti da se kiti tuđim perjem. no s vremenom se privikao i prihvatio kao intimnu šalu. Sa članovima Kluba je prokrstaro Lijepom našom uzduž i poprijeko, jasno u njenim povijesnim granicama, upoznajući pobliže Hercegovinu i Bosnu Srebrenu, od kuda se svaki puta vraćao oduševljen ljepotama tog dijela naše domovine, ali ipak iznad svega oduševljen domoljubljem ljudi iz krajeva gdje je prvi puta boravio. Bio je i kroničar Časničkog kluba 242, pa će zahvaljujući Stjepanu Brajdiću sva događanja biti sačuvana za buduće generacije. Desetogodišnju robiju izdržavao je u vrijeme kada su upravljači u kaznionicama komunističke Jugoslavije bili apsolutni gospodari života i smrti svih osuđenika, a političkih zatvorenika posebno. Ako se nekoga od zatvorenika željelo likvidirati, proglasili su da je ubijen pri pokušaju bijega. Naš Stjepan proživio je na stotine zgoda i nezgoda tijekom dugih deset godina. Ja bih ovom prilikom spomenuo događaj razgradnje crkve Sv.Mihovila koja se nalazila unutar zidina kaznonice Stara Gradiška. Bio je u grupi koja je bila zadužena za rušenje crkve rukama i priručnim alatom. Prije pet godina sagrađena je nova crkva i neoprostiva je šteta da Stjepanu Brajdiću nije bilo dano, da kao posljednji preživjeli „rušitelj“ stare crkve progovori na posvećenju nove crkve Sv.Mihovila u St.Gradiški. Stjepan Brajdić nije imao fakultetsku diplomu, ali je u mnogim područjima bio nadprosječno obrazovan i kao takav cijenjen djelatnik na svim poslovima koje je obavljao savjesno i odgovorno do mirovine.

Spomenuti ću tek da je bio izvrstan crtač nenadmašan u tehničkom crtanju tako da nije nikakvo čudo da su ga kao robijaša dok je bio u Mitrovici koristili za izradu vojnih zemljopisnih karata, glazbeni talent razvio je u kaznionici Lepoglava svirajući sve instrumente u tamburaškom orkestru., njegovi tekstovi objavljivani po časopisima i knjigama na nivou su veoma dobre publicistike. No, ono što ćemo pamtiti jest njegova istinoljubivost i neiscrpna energija cijelog života i do zadnjeg daha, što je polučilo njegovim najvrednijim djelom posljednjeg desetljeća - spomenikom Maceljskim žrtvama. Posljednji ispit u borbi za istinu protiv krivotvorina jest slučaj promjene teksta na spomeniku u Bleiburgu. Ustao je protiv promjene teksta „na čast i slavu hrvatske vojske“ , obavijestivši o tome iseljenu i domovinsku Hrvatsku, dobivši potporu iz cijeloga svijeta i prvobitni tekst je vraćen. Stjepan je smatrao ako nestane vojska sa spomenika, onda nije bilo ni Hrvatske države, onda nije bilo ni zločina na Bleiburgu, nije bilo ni prijevare nad razoružanim i zarobljenim vojnicima, tada nema ni krivca ni krivnje za počinjene zločine na Bleiburgu ni na Križnim putovima. Takav je bio Stjepan Brajdić – uporan, istinoljubiv i častan. Zbogom pukovniče, i Ti si se umorio. Tko ne bi, pretrčavši u jednom danu od Bleiburga do Maribora, razgrađivši rukama crkvu Sv.Mihovila u Gradiški, kročivši otežalim nogama osamdeset godišnjaka Maceljskim šumama kako bi spasio od zaborava žrtve komunističkih zločina, sagrađivši im veličanstvenu grobnicu i crkvu. Već do tridesete godine života nebrojeno puta gledao si smrti u oči, gladan, žedan, iscrpljen, ali posustao si tek odlaskom iz ovozemaljskog života. Kažu da je najpoželjniji odlazak s ovoga svijeta u snu. Ako je itko to zaslužio onda si to Ti Stjepane, otputivši se spokojan u Raj nebeski.

Diana Glasnova:

Savez Pitomaca Vojnih škola Njegovog Veličanstva Borisa III., cara svih Bugara

Gospodine Brajdiću,

Posjet našeg izaslanstva Hrvatskoj 2007. g. bio je prije svega usko povezan s tobom. Tvojom zaslugom smo primljeni i zbrinuti u Vojnom učilištu u Zagrebu, gdje smo imali prekrasne uvjete za boravak i odmor.

Gospodine Brajdiću, dragi prijatelju, hvala na tvojoj iznimnoj brizi. Ti si k nama dolazio prije nego što smo se jutrom budili iz sna i odlazio navečer kući nakon što smo mi već bili na počinku. Znamo da ovaj tvoj divan odnos nije bio poseban samo prema nama, nego i prema našoj Domovini Bugarskoj, i prema Bugarima. I da je to odjek tvoje zahvalnosti bugarskom vojniku koji je tebi u svibnju 1945. godine dao topli obrok i tako ti vratio snagu kako bi nastavio svoj Križni put.

Dragi Stjepane, kada smo se rastajali 2007. godine rekao si:

'Dečki, sretan put i vidimo se opet!'

Ove tvoje posljednje riječi još nam zvone u ušima. Sada shvaćamo da zapravo slušamo prigušenu jeku pogrebnog zvona koje zvoni u vječnu slavu dragog i dobrog čovjeka, našeg nezaboravnog Stjepana Brajdića. Ima neke tajne moći u dobrim ljudima, oni su jaki i poslije smrti. Oni i dalje žive, po svojim riječima i djelima, a najviše po dobroti srca.

Dragi Stjepane, jednoga dana opet ćemo se sresti u svijetu vječnog savršenstva i ostati zauvijek zajedno, srest ćemo se u božanskome svijetu Svevišnjega. I nema te sile koja će nas razdvojiti...

Doviđenja, naš nezamjenljivi prijatelju!

Počivao u miru Božijem i neka ti je laka hrvatska zemlja, koju si tako volio!

Svim članovima Tvoje drage obitelji, rodbini, prijateljima i znancima upućujemo izraze najiskreniju sućuti.

Zlatko Kovačević pročitao je pjesmu a Antun Asić predao zastavu obitelji:

U SPOMEN HRVATSKOJ ZASTAVI

NA KRAJU MOG ŽIVOTA

Kada sam se rodio kraj mene je vjerno stala,
ta naša Hrvatska zastava, crveno, bijelo i plava.
Od mladosti svoje slijedio sam ja njene pute,
jer je izdržala burna vremena i bojeve ljute.

U životu je uvijek bila vodilja povijesti naše,
čuvali je kao majku svoju Domobrani,
Njezino se znamenje sad po cijelom svijetu zna,
kao i njene trobojne boje i naša zemlja ponosna.

Na dane pokopa ispratit' će me k'o svog sina mama,
sa vrlo lijepo ispisanim slovima "Mir s vama".
To će za mene biti moj posljednji povijesni dan,
što mi želi Časnički klub kao "Hrvatski Domobran".

Nakon tužnog skupa biti će skinuta sa lijesa moga,
i predana mojoj tužnoj obitelji u okrilje doma svoga.
To će biti ujedno i mojoj djeci kao trajni znamen,
što mi je omogućila naša slavna Udruga, AMEN.

Napisao: Stjepan Brajdić

Oproštajni govor - Damir Borovčak:

Poštovani predsjedniče Udruge Macelj 1945.,

Dragi Stjepane - Štef,

Dragi naš tata..., tata Vikin i Bornin,

ali i nas članova Udruge Macelj 1945., nas rođenih u vremenima '45. ili poslije,

koje si volio i podučavao..., i koji smo od Tebe učili i Tebe voljeli.

U ime članova Udruge Macelj 1945. opraštamo se danas s Tobom... Članovi Udruge širom su svijeta, od Novog Zelanada, Australije, Kanade, Amerike do Europe, a danas su u mislima ovdje s nama i s Tobom Stjepane. Rastajemo se samo na trenutak, koji nas sve dijeli od velike i jedine Istine... Rastajemo se, sa suzom u oku i s tugom u srcu. Rastajemo se i sa zadovoljstvom, jer smo proživjeli istinu s Tobom, u Tebi Stjepane gledali uzor svog života. Susresti ćemo se opet jednom, u velikoj Božjoj Istini. U tu istinu vjerujemo.

Tvoja životna svijeća gorjela je do zore... Evo zore, evo dana..., ljudski žalosnog i vojnički ponosnog, evo dana kad nisi više s nama... Tvoj duh je sada pred licem Tvog Stvoritelja. No Tvoje veliko djelo ostaje među nama. Za nas koji još neko vrijeme

ostajemo u ovoj dolini suza, bio si svijetlo povijesti, časti i poštenja hrvatskog vojnika, časnika, hrabrog i ponosnog hrvatskog viteza. Bio si svjedok vremena, onog hrvatskog čovjeka kojeg su ponižavali, opljačkali, svukli, vezali žicom, mučili, ubijali metkom ili toljagom u potiljak, po mnogim križnim putevima, od "Triglava do Vardara", dok su majke, sestre i mlade udovice cvilile i jecale... Tako prezrene i ponižene, u mnoge su jame, rovove i rudnike, polu žive i mrtve, pobacali, a preostale poput Tebe zatvarali, mučili, tukli, izgladnjivali, kao stoku na teški iscrpljujući rad tjerali... Boljševističkom metodom nasilnog preodgoja istrebljivali su preostale, one koji nisu bili zli poput njih, proglašavali ih državnim neprijateljima i moralno-politički nepodobnima... No nikada..., nikada nisu u Tebi slomili duh domoljublja, duh ponosnog ratnika, duh bojovnika za istinu, za pravdu, za poštenje..., Nisu uspjeli slomiti taj duh Hrvata za Krst časni i slobodu zlatnu..! Dragi naš Stjepane, sve si to proživio, a nasuprot njima, bio si slika i prilika dobra, strpljiv, dobronamjeran, gospodin po ponašanju, protivnik tog opakog, crvenog, iz šume prokuljalog komunističkog zla.

U vremenima kad se olako gubila glava, teško si nosio nepravdu u svojoj duši. Mrtve ratne prijatelje savjest Ti nije dopuštala zaboraviti. Zbog njihove pogažene časti i dostojanstva, tražio si i posjećivao njihove prikrivene jame. Zalagao si se za njih nestale, ponižene, za njihov častan pokop, nadgrobni križ, molitvu i blagoslov, i domobranski mirozov. Zadužio si i nas preostale, i buduće naraštaje, svojom odlukom o izgradnji grobnice na Maclju, za vraćanje posmrtnih ostataka 1163 žrtava poslije 12 godina zaborava na tavanu Zavoda za patologiju Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Zaslužan si i za njihov dostojanstveni pokop na Maclju 22. listopada 2005. godine. U Maceljsku spomen knjigu istine, posljednju od Tvojih ostvarenih ideja, nedavnog 15. kolovoza o.g. svojom rukom si zapisao: "Dozlogrdilo je dragom Bogu, pa su kosti, kao što je i obećao, progovorile i počele otkrivati tajne. Među živima je odabrao međusobno neznane pojedince, glasnogovornike tih kostiju i tako je počelo. Mnogi će reći SLUČAJNO. Takvi slučajevi ipak nisu mogući." To je dio Tvoje duhovne oporuke u Maceljskoj knjizi dojmova, a njoj pridružujem: U našoj katoličkoj vjeri, nema slučajnosti - postoji samo Božja providnost! Ti si Stjepane bio dio te Božje providnosti.

U posljednjem desetljeću svog života dao si veliki doprinos na izgradnji crkve Muke Isusove, potom Križnog puta, a posljednje dane Gospodin Ti je podario zadatak uređenja spomen-sobe žrtava u Maclju. Patnja i stradanje žrtava bile su Tvoja savjest, vjera i pouzdanje, kako će istina kad-tad blistavo svanuti. Sam si bio blistavi primjer neuništivog duha hrvatskog čovjeka i vojnika, do posljednjeg daha života. Svoj posljednji dan, sunčani 29. listopad, proveo si radno i opuštajuće, s tajnikom naše Udruge. Navečer si legao zadovoljan i sretan, a u zoru 30. kolovoza duša Ti je ugledala lice Svevišnjeg. Tvoja životna svijeća nesebično je dogorjela, za svetu krv maceljskih mučenika, a nama preostaje vjera u novu zoru s Tobom u Gospodinu.

U Maceljskoj spomen knjizi zaključio si svoju duhovnu oporuku: "Bogu zahvaljujem što me je izabrao i na kraju života mi dao snage da kroz ovih 10 godina budem sugraditelj ovog prekrasnog spomenika posvećenog tisućama zvjerski pobijenih Hrvata. Među njima posebno mojim poginulim, pobijenim ratnim suborcima. Hvala svim mojim prijateljima, dragim Hrvatima, koje sam stekao u zamjenu za one poginule i pobijene u 2. svjetskom ratu i poraću. Nadam se da će mnoštvo štovatelja još dugo dolaziti u posjetu ovom grobu i crkvi Muke Isusove te se pomoliti za duše mučenika.

Sve dotle dok tako bude, ovi će mrtvi živjeti među nama i generacijama Hrvata koji će doći iza nas. Na kraju svim poštovateljima ovih žrtava, palih za Hrvatsku, od srca HVALA! Sretan sam!" Svojim posljednjim riječima - "Sretan sam!", zaključio si svoje životno djelo! I mi smo bili sretni koji smo Te upoznali, živjeli s Tobom i od Tebe učili!

Napuštaš nas kao neslomljivi domoljub, vječni borovnik za istinu, čast i slavu hrvatske samobitne države, hrvatske obrambene vojske i naroda. Živio si nepokolebljivo časno, dostojanstveno, iskreno i pošteno, s vjerom i pouzdanjem u nepristranost Svevišnjeg suca. Ponosni su oni koji su imali priliku pobliže Te upoznati i surađivati s Tobom.

Bojovnik i časnik Stjepan Brajdić s nama je!

Bila mu laka hrvatska zemlja koju je toliko ljubio!

Počivao u miru Božjem!

Zahvaljujem se u ime Udruge Macelj 1945. Ocu biskupu Valentinu na predvođenju pokopa, koji je poznavao Stjepana i njegovo djelo. Svim svećenicima zahvaljujemo na molitvama za Stjepanovu dušu. Kćerima Viki i Borni, tugujućoj obitelji, svima ožalošćenima, još jednom iskrena sućut.

